

УДК 55(092)

DOI <https://doi.org/10.30970/pal.56.10>

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ТА МОВНИЙ АСПЕКТ НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ УКРАЇНСЬКОЇ ПАЛІНОЛОГІНИ ДОКТОРА ГЕОЛОГО-МІНЕРАЛОГІЧНИХ НАУК МАРГАРИТИ АРТЕМІЇВНИ ВОРОНОВОЇ

Олена Шевчук^{1,2,3}

¹Шведський музей історії природи,
Шлях Сванте Арреніуса 9, 114 18 Стокгольм, Швеція,

²Стокгольмський університет,
Ліла Фрескатіваген 7, 114 18 Стокгольм, Швеція,

³Інститут геологічних наук НАН України,
вул. Олеся Гончара, 55Б, Київ, Україна, 02000

¹olena.shevchuk@nrm.se; ²olena.shevchuk@su.se; ³hshevchuk@ukr.net
orcid.org/0000-0001-7221-4540

Бібліографія доктора геолого-мінералогічних наук М. А. Воронової створена її аспіранткою та послідовницею доктором геологічних наук О. А. Шевчук задля популяризації унікальних палінологічних робіт Маргарити Артеміївни та інтегрування їх у всесвітній науковий та освітній простір задля оцифрування даних. Бібліографію М. А. Воронової викладено поетапно, згідно з роком опублікування, зроблено транслітерацію кожної публікації згідно з новими правилами та англійським перекладом. При формуванні бібліографії використано архівні матеріали справи М. А. Воронової, що зберігаються в Інституті геологічних наук Національної Академії наук України.

М. А. Воронова – фахівець у галузі палінології крейдової флори України. Працювала в Інституті геологічних наук НАН України до 2002 р. Результати її досліджень викладені в 149 наукових працях, зокрема в трьох власних монографіях та семи у співавторстві. Основним об'єктом її досліджень були викопні спори й пилок з пізньоюрських крейдових відкладів України. Її наукові інтереси охоплювали різні аспекти геологічних та біологічних знань. Маргаритою Артеміївною були розроблені нові концепції еволюції крейдових флор, а також критерії палеоландшафтних реконструкцій для ранньої крейди України. М. А. Воронова вивчала найдавніші покритонасінні рослини території України, зокрема час їх появи, морфології їх пилкових зерен, задля встановлення філогенетичних зв'язків. У результаті палінологічних досліджень Маргаритою Артеміївною вперше встановлено поширення континентальних відкладів барему, апту та альбу на території Дніпровсько-Донецької западини, Українського щита та Причорноморської западини, також вона встановила види міоспор, знахідки яких можуть слугувати ознакою для виявлення бокситоносних товщ і кір звітрювання. Усі ці дослідження викладені в монографіях «Миоспори раннього мела України», «Палиностратиграфія нижнього мела і розвитку раннемелових флор України» та інших.

Проаналізувавши наукові публікації М. А. Воронової, зроблено висновок, що палінологія частіше використовувала російську мову для викладення своїх наукових результатів, але все ж таки перші публікації надруковані українською мовою, і після проголошення незалежності України спостерігаємо відновлення української мови в працях палінологіни.

Ключові слова: бібліографія, Маргарита Артеміївна Воронова, палінологія, спорово-пилковий аналіз, крейдові відклади.

Вступ. М. А. Воронова (25.08.1934–25.07.2002) – українська палінологія, біостратиграфія, докторка геолого-мінералогічних наук (1992), лауреатка премії імені В. І. Вернадського НАН України (1997), завідувачка відділу викопної флори (1989–1996).

М. А. Воронова працювала в Інституті геологічних наук НАН України до 2002 р, досліджувала нижньокрейдові відклади України за палінологічним методом, багато її наукових робіт висвітлюють тему еволюції мезозойських флор [3; 4; 6]. У 2024 році їй б виповнилося 90 років з дня народження, тому в честь цієї дати й виникла ідея цієї статті.

Олена Шевчук (авторка статті) була єдиною ученицею Маргарити Артеміївни з 1999 до 2002 року й захистила дисертацію на тему «Фітостратиграфія нижньокрейдових відкладів

та палеоландшафти ранньокрейдового часу Причорноморської западини» під її керівництвом [5], тому вважаємо своїм обов'язком поширити її матеріали для наукової спільноти [7].

Постановка проблеми. Творчий період М. А. Воронової припадає на час доцифрового викладення матеріалів наукових робіт (1963–2002 рр.), мова публікацій – російська та українська, тому більшість її наукових праць залишаються недоступними для міжнародної спільноти. Отже, проведено ревізію наукових публікацій української палінологіні, складено бібліографію її наукових робіт, зроблено транслітерацію та англomовний переклад цих публікацій, що полегшить їх пошук в інтернеті. Також проскановано більшу частину публікацій Маргарити Артеміївни, які будуть зберігатися в Інституті геологічних наук та частково викладені на сайті інституту.

Мета статті – укласти бібліографію докторки геолого-мінералогічних наук, фундаторки української палінології М. А. Воронової, популяризація її наукових робіт у міжнародну спільноту та аналіз мовного аспекту в її наукових публікаціях.

Матеріали й методи досліджень. При формуванні бібліографії використано архівні матеріали справи М. А. Воронової, що зберігаються в Інституті геологічних наук НАН України. Аналітичний підхід застосований при оцінці мовного аспекту.

Виклад основного матеріалу. М. А. Воронова опублікувала з 1963 до 2002 рік 149 наукових праць – наукові звіти, монографії, статті, тези та матеріали конференцій. Дев'ять наукових звітів зберігаються в Державних Геологічних фондах України в місті Києві [8]. Основним об'єктом її досліджень були викопні спори й пилок з пізньоюрських ранньокрейдових відкладів України. Її наукові інтереси охоплювали різні аспекти геологічних та біологічних знань. Маргарита Артеміївна наполегливо виконувала дослідницьку роботу з вивчення мезозойських відкладів, зразки яких були зібрані нею під час численних експедицій по Україні, Середній Азії та Північному Кавказу. Також її цікавила історія розвитку крейдових флор, це дало змогу встановити широтну ботаніко-географічну зональність у межах Європейської палеоботанічної провінції. Маргарита Артеміївна розробила нові концепції еволюції крейдових флор, а також критерії палеоландшафтних реконструкцій для ранньої крейди України.

М. А. Воронова досліджувала переважно нижньокрейдові відклади центральної, східної та південної України, а в останні роки життя – і верхньокрейдові. Значну увагу приділяла дослідженню відкладів неокому, готериву та барему Дніпровсько-Донецької западини. У межах Причорноморської западини, на південних окраїнах Українського щита, де спостерігаються найбільш повні розрізи нижньокрейдових відкладів, у результаті

палінологічних досліджень М. А. Вороновою вперше встановлено поширення в цих районах континентальних відкладів барему, апту та альбу та визначено види міоспор, знахідки яких можуть слугувати ознакою для виявлення бокситоносних товщ і кір звітрювання.

М. А. Воронова вивчала найдавніші покритонасінні рослини території України, зокрема час їх появи, морфологію пилкових зерен задля встановлення філогенетичних зв'язків. Вона вперше в Україні знайшла й описала пилок покритонасінних рослин у баремських відкладах України, що дуже важливо для пізнання всієї історії рослинного світу.

Усі ці дослідження викладені у двох індивідуальних монографіях: «Міоспори ранньої крейди України» [1] та «Паліостратиграфія нижньої крейди і розвиток ранньокрейдових флор України» [2].

М. А. Воронова брала участь у Міжнародних програмах зі стратиграфічного вивчення крейдових товщ, у Міжнародних палеоботанічних та палінологічних конференціях у Чехії, Словаччині, Австрії, Угорщині, Нідерландах, Польщі та ін. Творчий шлях Маргарити Артеміївни описано в Енциклопедії сучасної України [4] та інших публікаціях, присвячених жінкам-ученим України [9].

Під час наукової діяльності М. А. Воронової цифровізація наукових робіт не була доступна в повному обсязі, тому задля ознайомлення науковців-палінологів з публікаціями української палінологіні виникла потреба в цій статті. Також ускладнювало сприйняття міжнародною спільнотою наукового доробку М. А. Воронової її російськомовні та українськомовні версії публікацій. У наш час, коли використання вдосконалених версій гаджетів з функцією фотоперекладів облегшило цей пошук, переклад та використання цих наукових робіт для цитування дало змогу популяризувати доробок української палінологіні. Проблемою залишалось укладання повного списку бібліографії та оцифрування цих публікацій.

У статті викладено матеріал поетапно, відповідно до року опублікування. Укладено бібліографію, зроблено англійський переклад усіх наукових публікацій М. А. Воронової.

Далі по тексту – бібліографія М. А. Воронової в двох варіантах: мовою оригіналу; переклад англійською.

1963

1. Чуприн Н. С., Воронова М. А. Нові дані з стратиграфії нижньокрейдових відкладів північно-західної частини Дніпровсько-Донецької западини. Геологічний журнал. 1963. Т. 23. Вип. 2. С. 87–90.

Chuprin N. E., Voronova M. A. New data on the stratigraphy of the Lower Cretaceous sediments of the northwestern part of the Dnipro-Donetsk depression. Geological journal. 1963. T. 23. Issue 2. P. 87–90.

2. Воронова М. А. Нижньокрейдові спорово-пилкові комплекси північно-західної частини Дніпровсько-Донецької западини. Геологія та нафтогазоносність півдня України. Київ: Видавництво АН УРСР, 1963. С. 20–30.

Voronova M. A. Lower Cretaceous spore-pollen complexes of the northwestern part of the Dnipro-Donetsk depression. Geology and oil and gas potential of southern Ukraine. Publishing House of the Academy of Sciences of the USSR. Kyiv. 1963. P. 20–30.

1964

3. Voronova M. A. Development of Early Cretaceous vegetation in the territory of the DniproDonetsk depression according to spore-pollen analysis. III Conference of Young Geologists of the IGS of the Academy of Sciences of the USSR. 1964. P. 93-95.

4. Воронова М. А. Палінологічні дослідження нижньокрейдових відкладів Дніпровсько-Донецької западини. Геологічний журнал. Видавництво АН УРСР. Т. 24. В. 5. 1964. С. 94–100. Voronova M. A. Palynological studies of the Lower Cretaceous sediments of the

Dnipro-Donetsk depression. Geological journal. Publishing House of the Academy of Sciences of the USSR. T. 24. V. 5. 1964. P. 94–100.

5. Воронова М. А., Супронюк К. С. Дані про виділення валанжинських відкладів у північно-західній частині Дніпровсько-Донецької западини. Геологічний журнал. Т. 24. Вип. 3. 1964. С. 105–107.

Voronova M. A., Supronyuk K. S. Data on the allocation of Valangin deposits in the northwestern part of the Dnipro-Donetsk depression. Geological journal. T. 24. Issue 3. 1964. P. 105–107.

1966

6. Voronova M. A. Subdivision of Lower Cretaceous deposits of the northwestern part of the Dnipro-Donetsk depression based on spore-pollen analysis data. In: The Importance of Palynological Analysis for Stratigraphy and Paleofloristics. 1966. P. 80–86.

7. Voronova M. A. Subdivision of Lower Cretaceous deposits of the northwestern part of the Dnipro-Donetsk depression based on spore-pollen analysis. Proceedings of the II International Palynological Conference. 1966. P. 62–70.

8. Voronova M. A. Palynological substantiation of stratigraphic subdivision of Lower Cretaceous deposits of the northwestern part of the Dnipro-Donetsk depression. Abstract for the degree of candidate of geological and mineralogical sciences. Kyiv, 1966. 17 p.

1967

9. Каптаренко-Черноусова О. К., Воронова М. А., Супронюк К. С., Шайкин І. М., Ямниченко І. М. До стратиграфії верхньої юри – нижньої крейди південно-західної частини Дніпровсько-Донецької западини. Геологічний журнал АН УРСР. Т. 27. Вип. 2. 1967. С. 62–70. Kaptarenko-Chernousova O. K., Voronova M. A., Supronyuk K. S., Shaikin I. M., Yamnychenko I. M. To the stratigraphy of the Upper Jurassic – Lower Cretaceous of the southwestern part of the Dnipro-Donetsk depression. Geological Journal of the Academy of Sciences of the USSR. T. 27. Issue 2. 1967. P. 62–70.

1968

10. Voronova M. A. On the stratigraphy of Lower Cretaceous deposits of the northwestern part of the Dnieper-Donets depression. Useful minerals of Ukraine. IV conference of young geologists of Ukraine. 1968. P. 303–305.

11. Voronova M. A. Early Cretaceous vegetation and paleogeographic environment of the Dnipro-Donetsk depression in light of palynological data. Processes of development of the earth's crust and useful minerals of the Dnipro-Donetsk depression. 1968. P. 6–7.

12. Voronova M. A. Comparison of Early Cretaceous floras of the the Dnipro-Donetsk depression with western regions of the European Province (based on palynological data). IV conference of young geologists of Ukraine. 1968. P. 78–80.

1969

13. Воронова М. А., Каптаренко-Черноусова О. К., Супронюк К. С., Шайкин І. М., Ямниченко І. М. Волзький ярус і межа юри та крейди у Дніпровсько-Донецькій западині і Донбасі. Геологічний журнал. Т. 29. В. 4. 1969. С. 133–139.

Voronova M. A., Kaptarenko-Chernousova O. K., Supronyuk K. S., Shaikin I. M., Yamnychenko I. M. The Volga stage and the Jurassic-Cretaceous boundary in the Dnipro-Donetsk depression and Donbas. Geological journal. T. 29. V. 4. 1969. P. 133–139.

14. Voronova M. A., Gerus E. A., Klochko V. P. The first deep well in the Republic of Mali. New data on the stratigraphy of the sedimentary cover. 1969. No. 6. P. 490–493.

15. Voronova M. A., Kaptarenko-Chernousova O. K., Lipnik E. S., Permyakov V. V., Ivannikov A. V. Stratigraphic scheme of Cretaceous deposits of Ukraine. Explanatory note. 8. Kyiv: Naukova Dumka, 1969. 25 p.

1971

16. Voronova M. A. Palynological substantiation of stratigraphic subdivision of Lower Cretaceous deposits of the Dnipro-Donetsk depression. Kyiv: Naukova Dumka, 1971. 156 p.

17. Voronova M. A., Kaptarenko-Chernousova O. K., Lipnik E. S., Ligachev G. A., Permyakov V. V., Plotnikova L. F., Stanislavsky F. A., Ivannikov A. V. Stratigraphic scheme of Cretaceous deposits of Ukraine and explanatory note. Kyiv: Naukova Dumka, 1971. 91 p.

18. Voronova M. A. Palynological characteristics of boundary Upper Jurassic-Lower Cretaceous formations of the Dnipro-Donetsk depression. Problems of palynology. Kyiv: Naukova Dumka, 1971. Issue 1. 1 table. P. 71–80.

19. Voronova M. A. Palynological characteristics of boundary Upper Jurassic-Lower Cretaceous formations of the Dnipro-Donetsk depression. Proceedings of the III International palynological conference. 1971. P. 46–54. 1972

20. Воронова М. А. Про стратиграфічне значення спор та пилку нижньокрейдових відкладів Східно-Європейської платформи та її окраїн. Тектоніка і стратиграфія. Вип. 1. 1972. С. 60–69. Voronova M. A. On the stratigraphic significance of spores and pollen of the Lower Cretaceous sediments of the East European Platform and its margins. Tectonics and stratigraphy. Issue 1. 1972. P. 60–69.

21. Voronova M. A., Teslenko Yu. V. On the stages of development of the vegetation cover of the Black Sea basin in the Early Cretaceous (according to palynological data). Abstracts of the report of the XVIII session of the Paleontological Society. 1972. P. 21–22.

22. Воронова М. А. До питання про стратиграфічне положення та палеогеографічне значення спор роду *Sphagnumsporites* Raatz. Тектоніка і стратиграфія. 1972. № 4. С. 46–54.

Voronova M. A. On the issue of the stratigraphic position and paleogeographic significance of spores of the genus *Sphagnumsporites* Raatz. Tectonics and stratigraphy. 1972. No. 4. P. 46–54.

23. Voronova M. A., Smykov S. Ya. On the stratigraphic subdivision of Cretaceous deposits of the Middle Priungulya. Geological journal. 1972. Issue. 32. No. 5. P. 69–77.

24. Voronova M. A., Teslenko Yu. V. The final stage of development of mesophytic flora of Ukraine. (according to palynological data). Materials of the Ukrainian Botanical Society. 1972. P. 34–40.

1973

25. Воронова М. А., Тесленко Ю. В. Умови поширення найдавніших покритонасінних на платформеній частині України. Вископні фауна і флора України. 1973. Вип. 1. С. 70–79. Voronova M. A., Teslenko Yu. V. Distribution conditions of the oldest angiosperms on the platform part of Ukraine. Fossil fauna and flora of Ukraine. 1973. Vol. 1. P. 70–79.

26. Voronova M. A., Yanovskaya G. G. Spore-pollen characteristics of the boundary Jurassic and Cretaceous formations of the Dnipro-Donetsk depression and the Prut-Dniester interfluvium. Stratigraphy, formation conditions, composition and properties of sedimentary rocks of the USSR. Kyiv: Naukova Dumka, 1973. P. 10–11.

27. Voronova M. A., Egorova S. Ya. On the stratigraphy of the Lower Cretaceous sequence with bauxite occurrence on the Ukrainian Shield and in the Black Sea Basin. Geological Journal. Vol. 38. 1973. No. 5. P. 112–117.

1974

28. Voronova M. A., Yanovskaya G. G. Comparison of spore-pollen complexes of boundary Jurassic and Cretaceous formations of the Dnieper-Donets Depression and the Prut-Dniester interfluvium. Proceedings of the III International Palynological Conference. Mesophyte Palynology. 1974. P. 101–103.

29. Воронова М. А., Тесленко Ю. В. До історії ранньокрейдової флори Причорноморської западини (за палінологічними даними). Доповіді АН УРСР. Сер. Б. Геологія, геофізика, хімія та біологія. 1974. № 9. С. 783–786.

Voronova M. A., Teslenko Yu. V. To the history of the Early Cretaceous flora of the Black Sea Basin (based on palynological data). Reports of the Academy of Sciences of the USSR. Ser. B. Geology, geophysics, chemistry and biology. 1974. No. 9. P. 783–786.

30. Voronova M. A. Genus *Cingulatisporites* Thomson in the Aptian of Ukraine. Palynology of Jurassic and Lower Cretaceous deposits of the south of the USSR. 1974. P. 13–14.

1975

31. Voronova M. A., Isagulova E. Z., Teslenko Yu. V., Yanovskaya G. G. Comparative analysis of the stages of development of the Jurassic and Early Cretaceous flora of the Pre-Carpathian and Pre-Dobrudzha troughs and the Black Sea basin (based on palynological data). Proceedings of the 10th Congress of the Carpathian-Balkan Geological Association. Bratislava, 1975. P. 282–287.

32. Воронова М. А., Дублянський О. А., Горбунов В. С., Липник О. С., Люльєва С. А. Матеріали до стратиграфічного розчленування крейдових відкладів Воронежської області. Тектоніка і стратиграфія. 1975. № 9. С. 71–75.

Voronova M. A., Dublyanskyi O. A., Gorbunov V. S., Lypnyk O. S., Lyulyeva S. A. Materials for the stratigraphic dissection of the Cretaceous deposits of the Voronezh region. Tectonics and stratigraphy. 1975. No. 9. P. 71–75.

33. Воронова М. А. До питання про еволюцію рослинного покриву України в альб-сенонманський час та проблема межі нижньої і верхньої крейди. Високі фауна і флора. 1975. № 3. С. 122–126.

Voronova M. A. To the issue of the evolution of the vegetation cover of Ukraine in the Albian-Cenomanian time and the problem of the Lower and Upper Cretaceous boundary. Fossil fauna and flora. 1975. No. 3. P. 122–126.

34. Voronova M. A., Teslenko Yu. V., Isaulova E. Z., Rotman R. N., Stanislavsky F. A., Yanovskaya G. G., Plotnikova L. F. History of the vegetation cover of Ukraine from the Triassic to the Pliocene. Abstracts of the XII International Botanical Congress. 1975. P. 131.

1976

35. Voronova M. A. Paleofloristic reconstructions of bauxite accumulation areas on the territory of the USSR. Palynological studies of sedimentary deposits of Ukraine and adjacent regions. Kyiv: Naukova Dumka, 1976. P. 40–45.

36. Voronova M. A., Plotnikova L. F., Cherepanova E. P., Paryshev A. V., Yamnichenko I. M. New data on the Berriasian deposits of the northern slope of the Dolgorukovskaya Yayla. (Crimean Mountains). Tectonics and stratigraphy. No. 10. 1976. P. 81–85.

1977

37. Plotnikova L. F., Voronova M. A. On the history of geological development of southern Ukraine and Moldova in the Early Cretaceous. Tectonics and stratigraphy. No. 12. 1977. P. 52–60.

38. Voronova M. A. Schizaeal ferns of the Early Cretaceous flora of Ukraine. II Congress of the Ukrainian Botanical Society. 1977. P. 271–272.

39. Voronova M. A., Teslenko Yu. V. Palynological characteristics of the Jurassic-Cretaceous boundary of Crimea. Bulletin of the USSR Academy of Sciences. Series: Geol. No. 4. 1977. P. 62–66.

40. Voronova M. A. Evolution of the vegetation cover of the southwestern part of the USSR at the turn of the Early-Late Cretaceous. Life on the most ancient continents, its formation and development. The Paleontological Society 1977. P. 15–16.

41. Voronova M. A. On the paleogeography of the south of Ukraine in the Early Cretaceous in connection with the problem of bauxite content. Regional paleogeography. Kyiv: Naukova Dumka, 1977. P. 219–221.

42. Voronova M. A. Changes in palynocomplexes and the Jurassic-Cretaceous boundary in Ukraine and some adjacent territories. Upper Jurassic and its boundary with the Cretaceous system. 1977. P. 117–122.

1978

43. Voronova M. A., Kovalenko V. Yu., Nasad A. T., Kushinov N. V., Solovey I. A., Yanovskaya G. G. Jurassic deposits of the Molochansky graben on the southern slope of the Ukrainian shield. Geological journal. 1978. No. 1. P. 147–152.

1979

44. Voronova M. A., Teslenko Yu. V. Changes in palynocomplexes at the boundary of the Jurassic and Cretaceous in Ukraine and some adjacent territories. Upper Jurassic and its boundary with the Cretaceous system. 1979. P. 117–122.

45. Voronova M. A., Rotman R. N., Semenova E. V., Teslenko Yu. V. Palynological characteristics of some stratigraphic boundaries of the Mesozoic and Paleogene of Ukraine and Moldova. 1979. P. 37–49.

1980

46. Voronova M. A., Teslenko Yu. V., Semenova E. V. Palynological studies in the IGS of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR. Proceedings of the 1st session of the UPO. Kyiv, 1980. P. 264–273.

47. Voronova M. A., Rotman R. N., Semenova E. V., Yanovskaya G. G. Palynological criteria of stratigraphic subdivision of some boundary strata in the Mesozoic and Paleogene of Ukraine. Palynology in the USSR. 1980. P. 80–82.

48. Voronova M. A. The Importance of miospores of the genus *Murosporoides* for biostratigraphy and paleogeographic reconstruction of Ukraine in the Aptian-Albian Time. III Session of the Ukrainian Paleontological Society. Kerch, 1980. P. 8–11.

1981

49. Voronova M. A. Vegetation cover of the southwestern part of the USSR at the turn of the Early and Late Cretaceous. Proceedings of the XXIII session of the Paleontological Society. 1981. P. 40–43.

50. Voronova M. A. Evolution of miospores with an equatorial rim. Biostratigraphic aspects in palynology. 1981. P. 33.

51. Voronova M. A., Plotnikova L. F., Pyatkova D. M. New data on marine Berriasian deposits of the northern part of the Dnieper-Donets Basin. Reports of the Academy of Sciences of the USSR. Series B. Geological, chemical and biological sciences. No. 4. 1981. P. 3–6.

52. Voronova M. A., Gerasimov Yu. G. Background content of uranium and thorium in rocks of Crimea and interpretation of thorium-uranium relations. Geological journal. Vol. 41. 1981. No. 3. P. 27–37.

53. Voronova M. A., Yanovskaya G. G. Remains of microphytoplankton in Jurassic and Cretaceous deposits of Ukraine. Systematics, evolution, ecology of algae and their importance in the practice of geological research. II algological conference. Kyiv: Naukova Dumka, 1981. P. 19–20.

1982

54. Voronova M. A. Palynozone of the genus *Murosporoides* in the Lower Cretaceous deposits of Ukraine. New data on the stratigraphy and fauna of Ukraine. Kyiv: Naukova Dumka, 1982. P. 34–37.

55. Voronova M. A., Yanovskaya G. G. Stages in the development of the Jurassic and Early Cretaceous flora of the south of Ukraine and Moldova. New data on the stratigraphy and fauna of the Phanerozoic of Ukraine. Kyiv: Naukova Dumka, 1982. P. 37–40.

56. Voronova M. A., Teslenko Yu. V., Astakhova T. V., Gorak S. V., Kraeva E. Ya., Permyakov V. V., Plotnikova L. F., Yanovskaya G. G. Paleontological research and creation of a stratigraphic basis for detailed geological mapping of the south of Ukraine. Theses of the Paleontological Society. P. 70.

57. Voronova M. A. Genus *Murosporoides* of mesophyte myospores. Taxonomy and evolution. Kyiv: Naukova Dumka, 1982.

58. Voronova M. A., Voronova N. N. On the development of entomophily of Early Cretaceous plants. Systematics and evolution of ancient plants. Kyiv, 1982. P. 107–111.

59. Teslenko Yu. V., Astakhova T. V., Gorak S. V., Kraeva E. A., Permyakov V. V., Plotnikova L. F., Tsegelnyuk P. D., Voronova M. A., Yanovskaya G. G. On the creation of new regional stratigraphic schemes of the south of Ukraine. New data on the stratigraphy and fauna of the Phanerozoic of Ukraine. Kyiv: Naukova Dumka, 1982. P. 146–149.

60. Voronova M. A., Yanovskaya G. G. Aspects in the development of mesophytic flora of Ukraine. Congress of the Ukrainian Botanical Society. Kyiv: Naukova Dumka, 1982. P. 400–402.

61. Voronova M. A., Plotnikova L. F., Nerodenko V. M. The Importance of myospores of the genus *Murosporoides* (Somers) M. Voronova for regional correlation. Paleontology and biostratigraphy of the Mesozoic of Ukraine. Kyiv, 1982. P. 26–27.

1983

62. Voronova M. A. Changes in the structure of ancient phytocenoses in connection with the Albian-Cenomanian transgression in the south of Ukraine. Paleontology and reconstruction of the geological history of paleobasins. Theses of the XXIX session of the All-Union Paleontological Society. 1983. P. 12–13.

63. Voronova M. A. The Importance of myospores of the genus *Murosporoides* for the biostratigraphic reconstruction of Ukraine in the Aptian-Albian time. Fossil fauna and flora of Ukraine. Proceedings of the III Session of the Ukrainian Paleontological Society. Naukova Dumka. Kyiv, 1983. P. 8–11.

64. Voronova M. A. Some information on Phanerozoic myospores with an equatorial rim. Palynology and paleogeography. Proceedings of the IV Palynological Conference, 1983. P. 102–103.

1984

65. Voronova M. A. Geology of the Ukrainian SSR shelf. Section “Stratigraphy”. Kyiv: Naukova Dumka, 1984.

66. Voronova M. A., Yanovskaya G. G. Biostratigraphic study of Lower Cretaceous deposits of the Dniester-Prut interfluvium. Paleontology and stratigraphy of the Phanerozoic of Ukraine. Kyiv: Naukova Dumka, 1984. P. 94–97.

67. Voronova M. A., Teslenko Yu. V., Semenova E. V., Yanovskaya G. G. Development of the Jurassic flora of Ukraine (based on palynological data). Problems of modern palynology. 1984. P. 109–112.

68. Voronova M. A. Miospores of the Early Cretaceous of Ukraine. Kyiv: Naukova Dumka, 1984. 125 p.

69. Voronova M. A. Some Albian arthropods of Ukraine and their role in the formation of entomophily. Abstracts of report XXX, Palynological Society. Lviv, 1984. P. 11–12.

1985

70. Voronova M. A. Palynostratigraphy of the Neocomian of Ukraine. Tectonics and Stratigraphy. 1985. No. 26. P. 53–59.

71. Voronova M. A. Traces of the most ancient process of entomophily in the Albian Age. Reports of the Academy of Sciences of the USSR. 1985. No. 5. P. 11–14.

72. Voronova M. A. Morphological types of pollen of early Cretaceous angiosperms of Ukraine. V Palynological Conference. 1985. P. 53–54.

73. Voronova M. A. Palynological definitions. Stratigraphic Dictionary of the USSR. Kyiv: Naukova Dumka, 1985.

74. Voronova M. A. On the problem of the appearance of the most ancient angiosperms on the example of Ukraine. Biostratigraphy and paleontology of the sedimentary cover of Ukraine. Kyiv: Naukova Dumka, 1985. P. 96–100.

1986

75. Voronova M. A., Yanovskaya G. G. Microphytoplankton of the Upper Jurassic and Lower Cretaceous of Ukraine. Actual issues of modern paleoalgology. Kyiv: Naukova Dumka, 1986. P. 50–52.

76. Voronova M. A., Kaptarenko-Chernousova O. K. Lower Cretaceous deposits of the Dnipro-Donetsk depression. Stratigraphy of the USSR. Cretaceous volume. P. 74–75.

77. Voronova M. A. Stratigraphic scheme of the Lower Cretaceous deposits of the Dnieper-Donets depression (based on palynological data). Proceedings of the V Interdepartmental Stratigraphic Conference. Baku, 1986. P. 43–44.

78. Voronova M. A., Plotnikova L. F., Gavrilishin V. I. Regional stratigraphic scheme of the Lower Cretaceous deposits of Ukraine. 1986.

1987

79. Voronova M. A. Changes in ancient phytocenoses in connection with the Albian-Cenomanian transgression in the south of Ukraine. Abstracts of reports of the XXIX session of the Palynological Society. 1987. P. 149–152.

1988

80. Voronova M. A. Palynological flora of Ukraine in the Neocomian. Palynology in the USSR. 1988. P. 120–132.

81. Plotnikova L. F., Voronova M. A., Ivannikov A. V., Gavrilishin V. I., Pasternak S. I. On the stratigraphy of the Lower Cretaceous deposits of the platform part of Ukraine. Tectonics and stratigraphy. 1988. No. 29. P. 64–74.

82. Voronova M. A., Plotnikova L. F. Stratigraphy of the Aptian deposits of the Dnipro-Donetsk depression. Reports of the Academy of Sciences of the USSR. Kyiv, 1988. No. 1. P. 6–8.

83. Voronova M. A. Patterns in the evolution of Early Cretaceous palynomorphs. VII International Palynological Conference. Australia, 1988. P. 175.

84. Voronova M. A. Continental deposits of the Barremian and Aptian of Ukraine and the evolution of the vegetation cover of this time. Abstracts of reports on the International Project 245. 1988. P. 25–29.

85. Voronova M. A. Cretaceous system. Lower Cretaceous. Geology and oil and gas potential of the Dnipro-Donetsk depression. Kyiv: Naukova Dumka, 1988. P. 115–118.

86. Voronova M. A., Selin Yu. I., Marakhovskaya N. I., Ivannikov A. V. Paleogeographical maps of Neocomian. 1988.

1989

87. Voronova M. A. Vegetation and paleolandscapes of the Early Cretaceous in the south of the East European platform. Geology of useful minerals. 1989. P. 63–64.

88. Voronova M. A., Kareva L. F. Albian algae of Volyn-Podolia. Palynology of useful minerals. 1989. P. 65.

89. Voronova M. A. Floristic and Paleoclimatic changes in the south of East European platform during early Cretaceous times. Paleofloristic and paleoclimatic changes in the Cretaceous and Tertiary. Prague, 1989. № 216. P. 39–45.

90. Voronova M. A. Migration routes of some Early Cretaceous Schizaeaceae within the European paleofloristic province. 1989. P. 7–18.

91. Voronova M. A. Paths of development of the Early Cretaceous flora of the southern part of the East European platform. Paleofloristics and stratigraphy of the Phanerozoic. 1989. P. 153–154.

92. Solovitsky V. P., Marakhovsky I. M., Metalidi G. N., Plotnikova L. F., Voronova M. A. Compilation of lithologic-facies and paleogeographic maps of the territory of the USSR (Meso-Cenozoic stage). Ministry of Geosciences of the USSR GKGU Ukrgeology central thematic expedition. 1989.

1990

93. Voronova M. A. Continental deposits of the Barremian and Aptian in the south of the East European Platform. Continental Cretaceous of the USSR. Institute of Biology and Soil Science. 1990. P. 46–50.

94. Voronova M. A. Development of palynoflora at the boundary of the Jurassic and Early Cretaceous of the East European Platform. Tectonics and Stratigraphy. 1990. Issue 31. P. 74–81.

95. Voronova M. A. Palynological studies at the Institute of Geological Sciences from 1986–1989. Materials on research in Ukraine. 1990. P. 2–6.

96. Voronova M. A. Continental basins and the Barremian-Aptian palynoflora in the southern part of the east European Platform. Nonmarine Cretaceous correlation. 1990. № 245. P. 63–64.

1991

97. Voronova M. A., Yanovskaya G. G. Zonation of vegetation cover in the Jurassic and Early Cretaceous of Ukraine. Geological journal. 1991. No. 3. P. 72–81.

98. Voronova M. A. Pollen of Early Cretaceous Angiosperms of Ukraine. V Palynological Conference. 1991.

99. Voronova M. A., Kareva L. F. On the nature of Tetraporina Naumova in Phanerozoic rocks. Paleontological and paleobiostratigraphic studies on the territory of Ukraine. 1991. P. 96–99.

100. Voronova M. A. Early Cretaceous palynoflores of the Ukraine. Paleovegetational development in Europe and Regions Relevant to its Paleofloristic evolution. Wien, 1991. P. 44.

1992

101. Voronova M. A., Ishchenko A. A., Teslenko Yu. V. Ukrainian paleobotanists at the European paleobotanical conference. Geological journal. 1992. No. 3. P. 142–143.

102. Voronova M. A. Early Cretaceous palynoflora of the Ukraine. Paleovegetational development in Europe and Regions relevant its paleofloristica evolution. Wiena, 1992. P. 327–330.

103. Voronova M. A. Paleolandscapes of the European Continent in the Early Cretaceous Epoch. Collection Geological History of Ecological Conditions on the Territory of Ukraine. Kyiv: Naukova Dumka, 1992. P. 67–72.

1993

104. Voronova M. A., Krassilow V. The nonmarine Cretaceous of the U.S.S.R.: a review. Aspects of nonmarine Cretaceous geology. P. 110–128.

105. Voronova M. A. Evolution of some Cretaceous ferns in European paleofloristic province. Paleofloristic and Paleoclimatic Changes during Cretaceous and Tertiary. Bratislava, 1993. P. 11–16.

106. Voronova M. A., Plotnikova L. F. Cretaceous deposits. Stratigraphic schemes of the Phanerozoic and Precambrian of Ukraine. Kyiv, 1993. Graphic scheme.

107. Voronova M. A., Voronova N. N. Comparative analysis of Early Cretaceous palynofloras of the Mediterranean region. Palynology and problems of detailed stratigraphy. 1993. P. 18–19.

108. Voronova M. A. Pollen of Early Cretaceous Angiosperms in Ukraine. Proceeding of Palynological Conference. 1993. P. 91–95.

1994

109. Voronova M. A. On the Jurassic-Cretaceous boundary of the European continent. Geological journal. 1994. No. 2. P. 37–45.

110. Voronova M. A. Palynostratigraphy of the Lower Cretaceous of Ukraine. Palynology in stratigraphy. 1994. P. 85–90.

111. Voronova M. A., Voronova N. N. The first finds of pollen grains of the oldest flowering plants in Ukraine. Stratigraphic and paleontological studies in Ukraine. National Academy of Sciences of Ukraine. UPT Kyiv, 1994. P. 40–42.

112. Voronova M. A. On the question of taxonomy and nomenclature of spores and pollen of mesophyte plants. Biospheres of the geological past of Ukraine. National Academy of Sciences of Ukraine. Kyiv, 1994. P. 67–68.

113. Voronova M. A., Voronova N. N. The Middle Cretaceous flora of the European paleofloristic province. 4th European Paleobotanical and Palynological conference. Heerlen, 1994. P. 101.

114. Voronova M. A. Palynostratigraphy of the Lower Cretaceous and the development of Early Cretaceous floras of Ukraine. Kyiv: Naukova Dumka, 1994. P. 220.

1995

115. Воронова М. А., Воронова Н. Н. Спородерми пилкових зерен покритонасінних рослин барему Дніпровсько-Донецької западини. Екосистеми геологічного минулого України. ІГН НАН України. Київ, 1995. С. 41–42.

Voronova M. A., Voronova N.N. Sporoderms of pollen grains of angiosperms of the barium of the Dnipro-Donetsk depression. Ecosystems of the geological past of Ukraine. National Academy of Sciences of Ukraine. Kyiv, 1995. P. 41–42.

116. Voronova M. A., Voronova N.N. The pollen of ancient Angiospermae plants from the late Barremian of the Ukraine. International conference on Devirafication and evolution of terrestrial plants in Geological time. Abstract. China, 1995. P. 64.

117. Voronova M. A. Paleolandscapes of the European Continent in the Valenzhinian Age. Fossil Organisms of the Phanerozoic of Ukraine. Kyiv: Naukova Dumka, 1995. P. 95–100.

118. Voronova M. A., Voronova N. N. New pollen species of the Protodegeneriaceae family in the Barremian-Aptian deposits of Ukraine. Geological journal. V. 3–4. 1995. P. 106–113.

1996

119. Voronova M. A. The oldest angiosperm plants and their habitats. Biostratigraphic studies in the search for minerals of Ukraine. Kyiv, 1996. P. 31.

120. Voronova M. A., Voronova N. N. Pollen of angiosperms of the family Protodegeneriaceae N. N. Voronova in the Barremian rocks of Ukraine. Geological journal. 1996. V. 1–2. P. 204–208.

121. Voronova M. A. Early Cretaceous flora of Ukraine in light of palynological data. Palynology in biostratigraphy, paleoecology and paleogeography. 1996. P. 31.

122. Voronova M. A. European paleofloristic province in the Early Cretaceous epoch. Reading in memory of V. A. Vakhrameev. 1996. P. 26.

1997

123. Voronova M. A., Voronova N. N. Pollen of the most ancient angiosperms on the territory of Ukraine. *Geological journal*. 1997. Issue 3–4. P. 180–184.

124. Voronova M. A. Geological situations and flora of the late mesophyte within the limits of the European platform. *Biosphere and geological disasters*. National Academy of Sciences of Ukraine. IGN Ukrainian Paleontological Society. Kyiv, 1997. P. 38–39.

125. Voronova M. A. Paleobotanical studies. *Biosphere and geological disasters*. National Academy of Sciences of Ukraine. Kyiv, 1997. P. 11–14.

126. Voronova M. A. The Middle Cretaceous Flora of the European Paleofloristic province (Abstract). 4th European Paleobotanical and Palynological conference. Netherlands Institute of Applied Geoscience TNO – National Geological Survey, Netherlands, 1997. P. 157–161.

1998

127. Воронова М. А., Яновська В. Т. Методичні аспекти палеогеографічних реконструкцій мезозою України (за палеоботанічними даними) Палеобіостратиграфічні дослідження та проблеми створення регіональних стратиграфічних шкал. Київ, 1998. С. 24–25.

Voronova M. A., Yanovska V. T. Methodical aspects of paleogeographical reconstructions of the Mesozoic of Ukraine (based on paleobotanical data) Paleobiostratigraphic studies and problems of creating regional stratigraphic scales. Kyiv, 1998. P. 24–25.

128. Voronova M. A. Ultrastructure of most ancient angiosperm pollen grains from the Early Cretaceous of Ukraine. The 5th European paleobotanical and palynological conference. Krakow, 1998.

1999

129. Voronova M. A. Palynological method in the biostratigraphy of the Lower Cretaceous of Ukraine. Current problems of Phanerozoic biostratigraphy of Ukraine. National Academy of Sciences of Ukraine. IGN Paleontological Society. Kyiv, 1999. P. 23–24.

130. Voronova M. A. Migration of fern communities on the territory of Ukraine in the Early Cretaceous era. Actual problems of palynology at the turn of the third millennium. 1999. P. 57–58.

2000

131. Voronova M. A. Objects of palynological research. Biostratigraphic and paleoecological aspects of event stratigraphy. Kyiv, 2000. P. 24–25.

132. Voronova M. A. Palynological data for reconstruction of early Cretaceous landscapes on the territory of Ukraine. Reports of the NAS of Ukraine. No. 3. 2000. P. 118–121.

133. Voronova M. A., Voronova N. N. Pollen of the most ancient angiosperms of the order Laurales. *Geological Journal*. 2000. No. 1. P. 24–33.

134. Voronova M. A., Yanovskaya H. G. Late Cretaceous palynocomplexes of the Berdyan graben. Paleontological substantiation of Phanerozoic strata of Ukraine. To the 75th anniversary of the IGN of the NAS of Ukraine. 2000. P. 45–47.

2001

135. Voronova M. A. Evolution of angiosperms in light of palynological studies. *Paleobotany at the turn of the century*. 2001. P. 18–19.

136. Voronova M. A., Voronova N. N. Pollen of the most ancient angiosperms of the family Protocalycanaceae subgroup Laurales. *Geological journal*. 2001. No. 3. P. 73–77.

137. Voronova M. A. Palynology in the problem of the origin of angiosperm plants. *Geology in the XXI century: Ways of development and prospects*. K.: Znannia, 2001. P. 61–70.

2002

138. Voronova M. A. Palynology and Nanoplankton zonation of the Upper Cretaceous in the Crimean Peninsula. 2002.

139. Voronova M. A., Voronova N.N. Influence of external conditions on the formation of Cretaceous palynoflora. Methodological aspects of palynology. X palynological conference. 2002. P. 47–48.

140. Voronova M. A., Sigel-Farkash A. Pollen Normapolles Pfl. in stratification and correlation of the Senonian formations of Ukraine and Hungary. The evolution of the organic world as a basis for solving the problems of stratigraphy. National Academy of Sciences of Ukraine. Paleontological Society of Ukraine. 2002. P. 54–58.

Звіти

141. Voronova M. A. Atlas of spores and pollen of the Lower Cretaceous deposits of the Dnieper-Donets Basin. Geological Territorial Funds of Ukraine. 1967.

142. Voronova M. A. Dissection of Lower Cretaceous deposits of the eastern part of the Black Sea basin by the method of palynological analysis. Geological Territorial Funds of Ukraine. 1971. 105 p.

143. Voronova M. A., Plotnikova L. F. Prospects for oil and gas potential in the waters of the Black and Azov Seas. Geological Territorial Funds of Ukraine. 1975.

144. Voronova M. A. Palynological substantiation of some stratigraphic boundaries of the sedimentary cover of the USSR. Territorial funds of Ukraine. 1980.

145. Voronova M. A. Stratigraphy of the South Ukrainian oil and gas region. Geological Territorial Funds of Ukraine. 1980.

146. Voronova M. A., Selin Yu. I., Lipnik E. S., Ivannikov A. V., Plotnikova L. F. Stratigraphic scheme of the UKM Cretaceous. Territorial funds of Ukraine. 1984.

147. Voronova M. A., Bazhenova L. D., Gerasimova L. A. Phytostratigraphy, composition, habitat conditions and distribution patterns of plant organisms of the Phanerozoic of Ukraine and adjacent territories. Geological Territorial Funds of Ukraine. 1985. 137 p.

148. Voronova M. A. Geological history of the Ukrainian SSR. Geological Territorial Funds of Ukraine. 1989.

149. Voronova M. A. Paleobotanical criteria of paleolandscape reconstructions on the territory of Ukraine. Territorial Geological Funds. 1998. 120 p.

Висновки. Аналізуючи мовний аспект викладення наукових публікацій М. А. Воронової, можна відмітити, що перша публікація дослідниці крейдових відкладів за палеонтологічними даними була українською мовою в 1963 році. Далі можна чітко простежити вплив радянської пропаганди, нав'язування російської, починаючи з 1976 року і протягом наступних 20 років палеонологиня друкує наукові роботи виключно російською мовою. Після проголошення незалежності України в працях Маргарити Артеміївни знову відмічаються українськомовні публікації (1995 рік), на це вплинули, звичайно, і правила видавничих організацій, що знову почали віддавати перевагу українській мові для публікування власних матеріалів. Англійська мова викладення матеріалу в М. А. Воронової трапляється у 12 публікаціях (з 1988 року), це пояснює те, що науковиця не володіла англійською, але намагалася представити свої результати науковій спільноті в інших країнах, які на той час ще не були оцифровані.

М. А. Воронова зробила значний внесок в українську палеонологію, її наукові роботи цитують, атласи спор і пилюк з крейдових відкладів використовують у навчальних практиках аспірантів Інституту геологічних наук НАН України та студентів Інституту геології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Подяка. У цій публікації висвітлено результати палеонтологічних досліджень, виконаних у межах бюджетної теми «Біостратиграфія мезо-кайнозойських відкладів нафтогазових регіонів України як фундаментальна основа системного забезпечення геологічних робіт», яку розробляють в Інституті геологічних наук НАН України (номер державної реєстрації 0122U001604) та яка частково профінансована.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Воронова М. А. Міоспори ранньої крейди України. Київ : Наукова думка, 1984. 120 с.
2. Воронова М. А. *Паліностратиграфія нижньої крейди і розвиток ранньокрейдових флор України*. Київ : Наукова думка, 1994. 219 с.
3. Іванік М. М., Жабіна Н. М., Дикань К. В., Шевчук О. А. Відділ палеонтології і стратиграфії мезозойських відкладів Інституту геологічних наук НАН України – джерело української палеонтології і стратиграфії до 100-річчя заснування НАН України). *Геологічний журнал*. 2018. № 4. С. 81–102. DOI: 10.30836/igs.1025-6814.2018.4.1484694.
4. Макаренко Д. Є. 2006. Воронова Маргарита Артемівна. Енциклопедія сучасної України. Електронний ресурс. Редкол. І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін. НАН України, НТШ. К. *Інститут енциклопедичних досліджень НАН України*. URL: <https://esu.com.ua/article-29835>.
5. Шевчук О. А. Фітостратиграфія нижньокрейдових відкладів та палеоландшафти ранньокрейдового часу Причорноморської западини. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата геологічних наук. *Інститут геологічних наук Національної академії наук України*. Київ, 2003. 24 с. 4 додатки.
6. Шевчук О. А. Воронова Маргарита Артемівна (25.08.1934–25.07.2002) До 80-річчя від дня народження. *Палеонтологічний збірник*. Львів, 2014. № 46. С. 156–157.
7. Шевчук О. А., Сіренко О. А., Іваніна А. В, Пустовойтова Д. О. Інтеграція українських палеоботаніків та палінологів в міжнародну спільноту науковців. *Мінеральні ресурси України*. 2023. № 1. С. 44–51. <https://doi.org/10.31996/mru.2023.1.44-51>.
8. Pustovoitova D., Shevchuk O. History of palynological research of Mesozoic deposits in Ukraine. *11th European Palaeobotany and Palynology, Swedish Museum of Natural History, Stockholm, Sweden*. O119. 2022. P. 156–157.
9. Жінки – науковці Інституту геологічних наук НАН України. Воронова М. А., Вдовенко М. В., Сябряй С. В. 2000.

REFERENCES

1. Voronova, M. A. (1984). на *Miospory rannoi kreidy Ukrayny [Miospores of the Early Cretaceous of Ukraine]*. Naukova dumka. Kiyv, 120 s.
2. Voronova, M. A. (1994). *Palinostratigrafiya nizhnego mela i razvitiye rannemelovykh flor Ukrayny [Palynostratigraphy of the Lower Cretaceous and the development of the Early Cretaceous floras of Ukraine]*. Naukova dumka. Kiyv, 219 s.
3. Ivanik, M. M., Zhabina, N. M., Dykan, K. V., & Shevchuk, O. A. (2018). Viddil paleontolohiyi i stratyhrafiyi mezozoyskykh vidkladiv Instytutu heolohichnykh nauk NAN Ukrayiny – dzherelo ukrayins'koyi paleontolohiyi i stratyhrafiyi [The Department of Paleontology and Stratigraphy of Mesozoic Deposits of the Institute of Geological Sciences of the National Academy of Sciences of Ukraine is a source of Ukrainian paleontology and stratigraphy]. Do 100-richchya zasnuvannya NAN Ukrayiny. *Heolohichnyy zhurnal*. № 4. S. 81–102. DOI: 10.30836/igs.1025-6814.2018.4.148469.
4. Makarenko, D. E. (2006). Voronova Marharyta Artemivna. Entsyklopediya Suchasnoyi Ukrayiny [Margarita Artemivna Voronova. Encyclopedia of Modern Ukraine]. Redkol. I.M. Dzyuba, A.I. Zhukovs'kyu, M.H. Zheleznyak ta in. NAN Ukrayiny, NTSH. K. Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrayiny. Retrieved from: <https://esu.com.ua/article-29835>.
5. Shevchuk, O. A. (2003). Fitostratyhrafiya nyzhn'okreydovykh vidkladiv ta paleolandshafty rann'okreydovoho chasu Prychornomors'koyi zapadyny [Phytostratigraphy of Lower Cretaceous sediments and paleolandscapes of the Early Cretaceous period of the Black Sea Basin]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Instytut heolohichnykh nauk Natsionalna

- Akademiya Nauk Ukrainy. Kyiv. 24 s. 4 dodatky.
6. Shevchuk, O. A. (2014). Voronova Marharyta Artemivna (25.08.1934–25.07.2002) Do 80-richchya vid dnya narodzhennya [Margarita Artemivna Voronova (25.08.1934–25.07.2002) To her 80th birthday]. *Paleontolohichnyy zbirnyk*. № 46. S. 156–157.
 7. Shevchuk, O. A., Sirenko, O. A., Ivanina, A. V., & Pustovoitova, D. O. (2023). Intehratsiya ukrayins'kykh paleobotanikiv ta palinolohiv v mizhnarodnu spil'notu naukovtsiv [Integration of Ukrainian paleobotanists and palynologists into the international community of scientists]. *Mineral'ni resursy Ukrainy*. № 1. S. 44–51. <https://doi.org/10.31996/mru.2023.1.44-51>.
 8. Pustovoitova, D., & Shevchuk, O. (2022). History of palynological research of Mesozoic deposits in Ukraine. 11th European Palaeobotany and Palynology, Swedish Museum of Natural History, Stockholm, Sweden. O119. P. 156–157.
 9. Zhinky – naukovtsi Instytutu heolohichnykh nauk NAN Ukrainy [Women Scientists Institute of Geological Sciences of the National Academy of Sciences of Ukraine]. (2000). Voronova M. A., Vdovenko M. V., Syabryay S. V.

POPULARIZATION AND LANGUAGE ASPECT OF THE SCIENTIFIC PUBLICATIONS BY UKRAINIAN PALYNOLOGIST DOCTOR OF GEOLOGICAL AND MINERALOGICAL SCIENCES MARGARITA ARTEMIIVNA VORONOVA

Olena Shevchuk^{1,2,3}

¹Swedish Museum of Natural History,
Svante Arrhenius väg 9, 114 18 Stockholm, Sweden,

²Stockholm University,
Lilla Frescativägen 7, 114 18 Stockholm, Sweden,

³Institute of Geological Sciences of the National Academy of Sciences of Ukraine,
Olesya Gonchara st., 55B, Kyiv, Ukraine, 02000

Bibliography of the Doctor of Geological and Mineralogical Sciences M. A. Voronova was created by her graduate student and follower, Doctor of Geological Sciences O.A. Shevchuk for popularizing the unique palynological works of Margarita Artemievna and integrating them into the global scientific and educational space with the aim of digitizing data. Bibliography of M. A. Voronova is laid out step by step, according to the year of publication, each publication is transliterated according to the new rules and translated into English. Archive materials of the case of M. A. Voronova were used in the formation of the bibliography stored in the Institute of Geological Sciences of the National Academy of Sciences of Ukraine.

M. A. Voronova is a specialist in palynology of the Cretaceous flora of Ukraine. She worked at the Institute of Geological Sciences of the National Academy of Sciences of Ukraine until 2002. The results of her research are presented in 149 scientific works, including 3 monographs of her own and 7 co-authored. The main object of her research was fossil spores and pollen from the Late Jurassic-Cretaceous deposits of Ukraine. Her scientific interests covered various aspects of geological and biological knowledge. Margarita Artemievna developed new concepts of the evolution of Cretaceous floras, as well as developed criteria for paleolandscape reconstructions for the Early Cretaceous of Ukraine. M.A. Voronova studied the oldest angiosperms of the territory of Ukraine: the time of their appearance, the morphology of their pollen grains in order to establish phylogenetic relationships. As a result of palynological studies, Margarita Artemievna established for the first time the distribution of continental Barremian, Aptian, and Albian deposits in the Dnipro-Donetsk basin, the Ukrainian shield, and the Black Sea basin, and she also identified types of miospores, the findings of which can serve as a sign for the detection

of bauxite-bearing strata and reporting crusts. All these studies are presented in monographs “Miospores of the Early Cretaceous of Ukraine” and “Palynostratigraphy of the Lower Cretaceous and the Development of Early Cretaceous Flora of Ukraine” and others.

Having analyzed the scientific publications of M. A. Voronova, it was concluded that the palynologist more often used the Russian language to present her scientific results, but still the first publications were printed in Ukrainian, and after the declaration of independence of Ukraine, we observe the restoration of the Ukrainian language in the works of the palynologist.

Key words: bibliography, Margarita Artemiivna Voronova, palynologist, spore-pollen analysis, Cretaceous deposits.